

V rukách ozajstných majstrov vznikajú v súčasnosti z prútia nové tvary, štruktúry, používajú sa farby, nový býva aj účel výrobkov. Niekedy sa objaví aj viac – posolstvo.

1

Košikárstvo – prútie – dizajn

TEXT: PETER JURIGA | ĽUBICA FÁBRI, FOTO: ARCHÍV AUTOROV, www.g-studio.sk

2

Keď človek bližšie spozná košíkárске komunity vo svete, venujúce sa súčasnej („contemporary“) tvorbe – nie zamerané na tradičné koše, ale pozerajúce sa na prútie ako na vyjadrovací prostriedok bez predsudkov, a bez obmedzení vžitými tvarmi a účelmi –, stretne sa s nádhernými kúskami oblažujúcimi dušu. Pribúdajú nové idey, no zachováva sa vzťah k prírodnému materiálu, a čo sa vyžaduje stále, je precíznosť a remeselná dokonalosť. Z veľkej palety objektov, ktorých fotografie mi zaslali ich autori, si zopár môžete pozrieť pri tomto článku (viac na niektorej z autorových prednášok – pozn. redakcie).

eko trendy nahrávajú prírodnému prútiu

Prútie ako tradičná dorastajúca a regionálne dostupná surovina, využívaná našimi predkami na rozmanité účely po stáročia, nie je jednoduchý materiál na použitie. Na mnohé sa javí lepší trochu umelo pôsobiaci pedig, polotovar vyrobený z dužiny ratanu – tropickej lianovitej rastliny. Z hľadiska praktickosti lákajú aj novodobé náhrady prútia z plastov, lebo lepšie odolávajú poveternostným podmienkam a nelámu sa. Niekedy sú naozaj lepšou voľbou. Prútie je však prútie a jeho prírodný charakter je nezameniteľný. Treba len mať nápad, nájsť vhodnú aplikáciu, na ktorú sa prútie skutočne hodí, a profesionálne a čisto vymyslieť detaily – aby to bolo menej o technike pletenia a viac o celkovom výslednom dojme.

Košikárstvo ako diagnóza

Keď sa košíkárstvom trochu bližšie zaoberáte, spoznávate ľudí, ktorí sa mu venujú, a prezeráte si ich výrobky, zistíte, že pri zrode tých, ktoré sa vám najväčšmi páčia, stoja takmer fanaticky nadšení, neustále sa zdokonaľujúci tvorcovia. Zistil som, že autori si často prútie sami pestujú a spracovávajú. Potvrďuje sa, že sústavným a úzkym kontaktom so surovinou vzniká vzťah, širšie videnie, silnejšia inšpirácia samotným materiálom. A výsledky? Sú očarujúce! Pekné výrobky akoby boli robené s anjelskou ľahkosťou. V skutočnosti je za nimi kopa driny. Výsledok je daný dôkladnou znalosťou materiálu, vytrvalosťou, poznaním, aké proporcie sú primerané, akú farbu bude mať prútie, keď vyschne... Mnohé krásne diela vzniknú neraz aj ako „vedľajší produkt snaženia“ popri úplne iných plánoch. Šťastie praje prípravenému. Zvyčajne si aj treba niečo „odplieť“, aby sa človek prepracoval k ľahkosti, ktorú potom vidí divák a užívateľ. Veľa košíkárov u nás sa stále venuje tradičným formám, nachádzajúc záľubu v obmieňaní kontrastných farieb prútia či používaní rôznych „efektných“ vzorov. Skutočná elegancia však spočíva vo veľmi striedmom používaní efektov a v citlivej, jemnej práci s odtieňmi a sofistikovaným zaobchádzaním s farebnosťou. Najlepší z tvorcov nadobúdajú pre kombinovanie foriem a farieb pozoruhodný cit. Aby človek urobil niečo, čo bude výnimočné, zaujme a bude sa páčiť, musí sa do tvorby ponoriť, inšpirovať sa inými fundovanými košíkármi, ale aj prútím, prírodou a životom.

3

4

5

Technika a kvalita výsledku

Košikárstvo je remeslo, kde časť prítlačivosti výsledku tvorí prírodný, do istej miery nevyspytateľný, materiál. Nech s ním človek narába akokoľvek zručne, výsledné dielo si zachováva určitú krásnu a nenapodobiteľnú nepravidelnosť. Tá však musí mať hranice a na výrobku sa musí dať rozoznať, že vládol majster prútiu, nie prútie majstrovi. Skutoční majstri vládnu materiálu, potrebné techniky majú v malíčku a celú myseľ môžu sústrediť na tvorbu. Košíkárske remeslo sa možno podučiť v kurzoch, odborná a náučná literatúra je tiež naporúdzí.

Návrat k prútiu v modernom dizajne a architektúre

Rozprávanie o histórii prútia a košíkárstva v našom regióne by vyžadovalo samostatný rozsiahly priestor (tejto téme je venovaná samostatná kapitola v knihe *Košikárstvo – pozn. red.*). Návrat k pestovaniu prútia na Slovensku je na rozdiel od českých susedov vážavý. V ostatných rokoch silnejúci trend návratu k tradíciám a prírodným materiálom vo svete neobišiel ani košíkárstvo. Uplatnenie košíkárskeho techník a vrbového prútia možno dnes nájsť nielen v dizajne úžitkových predmetov, ale aj v tvorbe interiérov, pri stvárnení budov či v záhradnej architektúre. Aplikácie prútia siahajú od tvorby módnych doplnkov cez interiérové úžitkové či dekoratívne predmety ako misy, vázy, košíky, celý nábytok alebo jeho časti, priestorové prvky ako deliace steny a paravány, nástenné dekorácie, obklady vo vnútri i v exteriéri budov po využitie prútia v záhradnej architektúre a pri tvorbe krajiny (stienky, ploty) alebo realizácii čoraz populárnejších tzv. živých stavieb. Jedinečné (najkrajšie) výtvary vznikajú zo symbiózy nenapodobiteľných charakteristík prútia s dokonalým ovládaním remesla a osobitou invenciou tvorcu.

Peter Juriga

Peter Juriga (1966) založil a vedie grafické štúdio v Bratislave. Košíkárstvu sa začal venovať ako dlhodobej záľube začiatkom deväťdesiatych rokov 20. storočia. Spolu s kolektívom autorov vytvoril odbornú knižnú publikáciu *Košikárstvo – premeny vrbového prútia*, ktorá je jedinečným titulom v strednej Európe, približujúcim košíkárske remeslo a prácu s prútím. Peter Juriga usporadúva kurzy košíkárstva pre začiatočníkov i pokročilých (konajú sa spravidla začiatkom roka, v januári až marci). Začiatkom roku 2013 vystúpil s prednáškou o košíkárstve na pôde materiálovej knižnice Centra ARCHA matériO v Bratislave. Významnou mierou sa podieľal na vzniku unikátneho súboru deviatich máp *Bratislava – minulosť a budúcnosť – Prelomové obdobie vývoja mestského priestoru*, ktoré vydalo občianske združenie Bratislavské ostrovy.

www.g-studio.sk

6

9

8

10

Košikárstvo – unikátna kniha o remesle a materiáli

Košikárstvo – premeny vrbového prútia, autor: Peter Juriga a kolektív, plnofarebné vydanie v slovenskom jazyku, tvrdá väzba, 256 strán. Na tvorbe knihy, ktorú vydal ÚLUV spoločne s grafickým štúdiom Petra Juriga, spolupracovali renomovaní odborníci ako Janka Menkynová, Juraj Zajonc a Marián Huba. Časť knihy o košíkárskej technológii pripomenkoval aj Ján Zeman, fundovaný a zapálený košíkársky majster. Kniha ponúka základy rozpoznávania a získavania kvalitného materiálu na pletenie, znázorňuje nevyhnutné nástroje a sústreďuje viac než tisíce vyobrazení, približujúcich zrozumiteľne a názorne princípy a postupy pletenia krok za krokom. Knihu si možno objednať a zakúpiť priamo u autora alebo v Centre ARCHA matériO Bratislava.

- 1) Misa vypletená rôznofarebným neodkôreným prútiem (rope weave bowl), autor/foto: Joe Hogan www.joehoganbaskets.com
- 2) Čierne nádoby (Black Pods), autor: Lise Bech www.bechbaskets.net, foto: Shannon Tofts
- 3) Vzdušné nádoby z neodkôreného prútia, autor/foto: Eva Seidenfaden | www.vissinggaard.dk
- 4) Plastiky (Cluster of Pods) - samorastlé drevo a neodkôrené prútie, autor/foto: Joe Hogan | www.joehoganbaskets.com
- 5) Kabelka z neodkôreného prútia s aplikáciou konárov, autor: Mai Hvid Jørgensen | www.skovflet.dk, foto: Heidi Frantzen
- 6) Taška z neodkôreného prútia, autor: Mai Hvid Jørgensen www.skovflet.dk, foto: Mats Samuelsen
- 7) Pán a pani (Mr & Mrs), autor: Lise Bech www.bechbaskets.net, foto: Shannon Tofts
- 8) Nádoba z farbeného pedigu, autor/foto: Kari Lonning www.karilonning.com
- 9, 10) Svetelné objekty z vareného lúpaného prútia, autor/foto: Martin Valent
- 11) Portál (The Portal), nástenný objekt z prútia a klinčekov, autor/foto: Lizzie Farey | www.lizziefarey.co.uk

12) Prútený altánok (Willow Outdoor Room), Bridgehampton, New York, 2009, priemer 5,2 m. Foto zachytáva objekt krátko po vysadení. Návrh/realizácia/foto: Bonnie Gale, Willow Artist and Landscape Designer. www.livingwillow.info | www.bonniegale.com | www.livingwillowstructures.com

13) Poľský pavilón na EXPO 2005, Nagoja, materiál: prútie, podobné vrbovému, architekt: Krzysztof Ingarden, Poľsko

